

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Davida Hipšra a soudců Mgr. Lenky Krupičkové a JUDr. Tomáše Foltase v právní věci žalobce: **Mgr. F. Š.,** proti žalované: **Vězeňská služba ČR, Věznice Horní Slavkov,** se sídlem Hasičská 785, Horní Slavkov, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 24. 9. 2018, č. j. 57 A 104/2018 - 18,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I.

[1] Žalobce se žalobou podanou Krajskému soudu v Plzni (dále též „krajský soud“) domáhá zrušení rozhodnutí žalované ze dne 17. 8. 2018, č. j. VS-11769-12/ČJ-2018-8008PR, kterým byla odložena jeho žádost o poskytnutí informace. Současně s podáním žaloby požádal, aby byl zcela osvobozen od soudních poplatků a aby mu byl ustanoven zástupce.

II.

[2] Krajský soud obě žádosti žalobce shora uvedeným usnesením zamítl. Konstatoval, že institut osvobození od soudních poplatků je namístě pouze v případech, kdy účastník řízení nedisponuje žádnými či nedostatečnými prostředky, a byl by proto zbaven možnosti ochrany svého práva. Osvobodit účastníka od soudních poplatků lze tedy zcela výjimečně, a to za splnění podmínky, že doloží nedostatek prostředků a současně existují zvlášť závažné důvody pro takový postup. Povinnost tvrdit a doložit nedostatek prostředků stíhá jednoznačně účastníka. Žalobce prokázal, že je invalidní v I. stupni, nachází se ve výkonu trestu odnětí svobody, není pracovně zařazen a musí hradit náklady spojené s výkonem

trestu. Jelikož žalobce neuvedl výši svých příjmů, vycházel krajský soud ze sdělení žalované, dle které měl žalobce na svém účtu vedeném žalovanou částku ve výši téměř 40 000 Kč. Dále žalobce pouze tvrdil, že má určité závazky, které však blíže nespecifikoval a nedoložil, přestože byl ve výzvě ze dne 5. 9. 2018 poučen, jakým způsobem má vady své žádosti odstranit. Žalobce tedy neprokázal, že nedisponuje dostatečnými prostředky, pročež nebyla splněna základní podmínka pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s."). Krajský soud rovněž zohlednil, že předmětem sporu je rozhodnutí o odložení žádosti podané dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o svobodném přístupu k informacím") s tím, že povaha požadovaných informací se nedotýkala přímo právní sféry žalobce. Proto by bylo nehospodárné, aby náklady řízení nesl stát.

III.

[3] Žalobce (dále jen „stěžovatel") napadá uvedené usnesení krajského soudu kasační stížností. Uvádí, že z důvodu druhotné platební neschopnosti v insolvenčním řízení vedeném pod sp. zn. X, a proto je podle § 11 odst. 2 písm. n) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích"), od soudního poplatku osvobozen. Navrhuje, aby Nejvyšší správní soud změnil napadené usnesení tak, že se stěžovateli přiznává osvobození od soudních poplatků, a že se mu k ochraně jeho zájmů ustanovuje zástupce z řad advokátů.

IV.

[4] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že byla podána včas, osobou oprávněnou a proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 s. ř. s., přípustná. Soud zohlednil usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, podle něhož v případech, kdy kasační stížnost směřuje proti procesnímu rozhodnutí učiněnému v řízení o žalobě (s výjimkou procesního rozhodnutí, kterým se řízení o žalobě končí), nevzniká stěžovateli poplatková povinnost ani povinnost být zastoupen advokátem. Napadené usnesení nepochybně právě takovým procesním rozhodnutím je. Nejvyšší správní soud proto na podmínce zastoupení advokátem a úhradě soudního poplatku v posuzované věci netrval (viz rozsudky ze dne 21. 6. 2017, č. j. 3 As 116/2017 - 20, a ze dne 28. 6. 2017, č. j. 4 As 114/2017 - 63, atd.).

[5] Nejvyšší správní soud následně posoudil důvodnost kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[6] Kasační stížnost není důvodná.

[7] Stěžovatel namítá, že mu svědčí osobní osvobození od soudních poplatků dle § 11 odst. 2 písm. n) zákona o soudních poplatcích. Podle uvedeného ustanovení se od poplatku osvobozují *insolvenční správce nebo dlužník s dispozičními oprávněními v řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku.*

[8] Citované ustanovení vztahuje osobní osvobození výhradně na navrhovatele v daném typu řízení. Pro to, aby mohl být tento typ osobního osvobození přiznán, je tedy třeba splnit dvě podmínky: 1) navrhovatel je insolvenčním správcem či dlužníkem s dispozičními oprávněními a 2) jedná se o řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být z tohoto majetku uspokojeny (typicky incidenční spory v insolvenčním řízení). Obě podmínky musí být přitom splněny kumulativně. Nejedná-li se tedy o daný typ řízení, nemůže být navrhovateli osvobození dle citovaného ustanovení přiznáno, byť by se jednalo o insolvenčního správce či dlužníka s dispozičními oprávněními.

[9] Z obsahu spisu krajského soudu Nejvyšší správní soud zjistil, že stěžovatel napadá rozhodnutí Vězeňské služby České republiky, Věznice Horní Slavkov, vydané ředitelem věznice podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Napadeným rozhodnutím ředitel věznice odložil žádost stěžovatele o poskytnutí informací. V daném případě se zjevně nejedná o řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku. Osvobození od soudních poplatků z důvodu podle § 11 odst. 2 písm. n) zákona o soudních poplatcích tedy na stěžovatele v posuzované věci nedopadá. Krajský soud proto nepochybil, když neosvobodil stěžovatele od soudních poplatků z důvodu zahájení insolvenčního řízení. Tato skutečnost sama o sobě nepostačuje k tomu, aby byl dlužník automaticky osvobozen od soudních poplatků ve všech jím vedených soudních řízeních.

[10] Nejvyšší správní soud se dále zabýval tvrzením stěžovatele, že u něj bylo zahájeno insolvenční řízení. Z insolvenčního rejstříku ověřil, že usnesením Městského soudu v Praze ze dne 21. 6. 2018 byl zjištěn úpadek stěžovatele a na jeho majetek byl prohlášen konkurs. Dle údajů v insolvenčním rejstříku nabylo toto usnesení téhož dne právní moci. Jak vyplývá z § 246 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), prohlášením konkurzu přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, do které náleží majetek, který dlužníkovi patřil do okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, jakož i majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení (srov. též usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 10. 2014, č. j. 7 Afs 161/2014 - 34). Lze tedy konstatovat, že ode dne prohlášení konkursu nemá stěžovatel dostatečné prostředky k zaplacení soudního poplatku, neboť nemá dispoziční oprávnění ve vztahu ke svému majetku, který patří do majetkové podstaty (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 8. 2016, č. j. 3 Afs 182/2016 - 6). Tato skutečnost přitom nastala ještě před datem podání žaloby a stěžovatel na ni v žalobě poukazoval. Zamítnutí žádostí o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro neprokázání nedostatku prostředků tedy nebylo důvodné.

[11] Krajský soud nicméně zamítl žádosti stěžovatele i z toho důvodu, že předmětem sporu je rozhodnutí o odložení žádosti podané dle zákona o svobodném přístupu k informacím. Nejvyšší správní soud souhlasí s tím, že v daném případě je třeba zohlednit specifičnost oblasti svobodného přístupu k informacím a zvažovat všechny aspekty tohoto ústavně zaručeného základního práva. Jak vyplývá z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66: „*Judikatura Nejvyššího správního soudu setrvale*

vychází z toho, že široce pojatý svobodný přístup k informacím ve veřejné sféře je jednou z nejefektivnějších cest k transparenci veřejné moci, k její všestranné, účinné a kontinuální veřejné kontrole a jedním z nástrojů snižujících možnosti jejího zneužívání. Na druhé straně však nelze přehlédnout, že kverulační, zjevně šikanózní, či dokonce pracovní kapacitu orgánů veřejné moci z různých důvodů cíleně paralyzující výkon tohoto práva může mít významné negativní důsledky, které za určitých okolností mohou popřít dokonce i smysl a účel práva na svobodný přístup k informacím. Jedním z nástrojů, jak zabránit zneužívání tohoto práva, a tím i jeho diskreditaci v očích veřejnosti i orgánů veřejné moci, proto musí být i citlivá regulace nadužívání tohoto práva v případech výše uvedených. Taková regulace může se za určitých okolností dít i cestou výjimečného odepření práva na osvobození od soudních poplatků.“

[12] Krajský soud proto postupoval zcela v souladu s judikaturou Nejvyššího správního soudu, pokud přihlédl k předmětu řízení a posuzoval, zda vedený spor má vztah k podstatným okolnostem stěžovatelovy životní sféry, tj. zda se týká (byť i jen nepřímo) jeho majetku, životních podmínek či jiných podobných záležitostí. Dospěl pak ke správnému závěru, že takový vztah zde dán není. Nejvyšší správní soud k tomu doplňuje, že osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím chudým osobám vést bezplatně spory podle své libosti. Jeho smyslem je zajistit, aby nedostatek finančních prostředků nebránil v účinné soudní ochraně nemajetným osobám v případech, kdy tyto mají důvod vést soudní spor, protože jde o věc skutečně se dotýkající jejich životní sféry (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66).

[13] Jelikož dle § 35 odst. 9 s. ř. s. je splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků nezbytným předpokladem pro vyhovění návrhu na ustanovení zástupce, dopadají výše uvedené závěry vztahující se k osvobození od soudních poplatků i na stěžovatelem namítané neustanovení zástupce.

[14] Nadto považuje Nejvyšší správní soud za vhodné zdůraznit, že stěžovatel nesplňoval k ustanovení zástupce pro řízení o žalobě podmínku nezbytnosti k ochraně jeho práv. Stěžovatel je českým občanem ovládajícím český jazyk, byl schopen zformulovat správní žalobu splňující všechny nezbytné náležitosti po formální i obsahové stránce a svou schopnost orientovat se v právním řádu (jakožto bývalý advokát) prokázal kromě sepsání řádné žaloby rovněž tím, že se sám obrátil na Nejvyšší správní soud včasnou a bezvadnou kasační stížností, aby se bránil proti shora označenému usnesení. Uvedenou problematikou se ostatně kasační soud v případě stěžovatele již zabýval (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 9. 2018, č. j. 4 As 275/2018 - 14).

[15] Ze všech výše uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. zamítl.

[16] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 věty první s. ř. s. za použití § 120 téhož zákona. Stěžovatel nebyl v řízení o kasační stížnosti úspěšný, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalované žádné náklady nad rámec její běžné úřední činnosti nevznikly, soud jí proto náhradu nákladů řízení nepřiznal.

pokračování

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 29. listopadu 2018

Mgr. David Hipšr
předseda senátu